

A vívódó festő

KIÁLLÍTÁS

Márffy Ödön
gyűjteményes kiállítása
Kogart Ház

Rózsa Gyula

Van az emlékkiállításon két álló formájú nagy akt, mind a kettő magántulajdon. Az egyik, a tízes évek első feléből az expresszív, a szenvedélyes festőt mutatja, a másik, Salome alcímmel a feszesen komponált, a kettő pedig egymás mellett Márffy piktúrájának két végpontját. Mármint Márffy Ödön nagy korszakának pó-

dosságot visszafog a plasztikus fegyelem. A Salome szoborszerű. A kötelező, nyafogós kontraszt ellenére csaknem kirobban a képsíkból, teszi ezt annál inkább, minthogy hódító hasának, ölének és combjainak keskeny, szorítóan kis teret ad a képkeret. Szigorúan szerkesztett, erős, fenséges kép. A férfikorba került Márffy pedig az elementáris színáradat, meg a megfontolt, súlyos komponálóerő között mozogva, talán vívódva alkotja remekeit a kilencszáztfz körüli nagy évtizedben.

Az első módszert, tudjuk, a Fauves mestereitől tanulja el Párizsban, a másikat talán

Méltó, teljes emlékkiállítás sok ismeretlen remekkel. A Dalmát tengerparton, a szintén privát tulajdon Dunai malmokon mesterien sikerült a házkubusok rendjét, a már-már picassói geometriát élő, komoly színességgel felfűteni, a Mediterrán táj azonban mindannak a kvintesszenciája, amit a Nyolcokról és a Nyolcak utódairól tudunk. Fent egy erődítmény tömbjei összefeszülnek. A robbanásig szorítják egymást, de lüktetően vörösek, élnek, s mintha várnák azt a fegyelmezett ostromot, amelyre a völgy bokrai átlósan felválnak. A formájuk csupa erő, a színük csupa hangulat, mellettük a mező zölden is, vörösen is izzik, az előtér kopár fája azonban megnyugtat.

Ezt a teljességet vette el Márffytól és a magyar festészettől az első világháború. A forradalmak után, az ellenforradalom kezdetével a nagy magyar avantgárd nemzedék tagjai, mind a nyolcan megtorpannak, meghasonlottak, megváltoztak. Ha *Kernstok, Pór, Orbán* drámáját nézzük, Márffy, az egyedül itthon maradt Márffy szerencsés volt. Szép képeket, igényes, finom vásznakat festett a következő negyedszázadban, végig a festészeti kultúra letéteményese maradt. De egy egészen más Márffy, a porózus-párás tengerpartok, omlós csendeletek és tűnődő szépasszonyok, Csinszkák festője lett. Vigyázat, ez a különbségtétel nem a forradalmi dinamizmust, a radikális színerőt kéri számon egy áporodott, vidéki országban, azt a festőtársain sem lehet számon kérni. De szép arcképeit nézve látni kell, hogy *Bernáth* mily süvöltően intellektuális, ló- és tehénkompozícióit, hogy *Szönyi* mennyire emberillatú, s bravúros csónakjai eszünkbe juttatják Egy fenséges feszültségét.

„Izes kozmopolitizmus”, „olyanfajta kultúra, mint amilyen értelemben kultivált a nemzetközi szállók, fürdőhelyek, löversenyek ... közönségének időtöltése” – írta *Kállai Ernő* már huszonnégyben. De ő sem ítélkezett, csak megállapított.

Csónak a Dunán. 1937 körül. Olaj, vászon, 56x92 cm

lusait. Az Álló akt csupa színpálya, áradó, özönlő vad árnyalat, csupa egymást boldogan provokáló szín- és fényellentét. A figura karakteres ugyan, tökéletesen hozza azt az elvágódó, enervált test- és lélekállapotot, amely a Nyolcak minden jó képén oly nagyon ellentétes a Nyolcak erejével, de amelyet minden jó képen uralma alá gyűr ez az erő. Itt a két combon végigfutó párhuzamos festékvonal, a mell és a nyak vöröseibe belesodródó zöldek, a rőt napfény a fejletlen és a csipőn, amelyet mind a kertkönyezet harsánysága zúdít a női testre.

Az Akt (Salome) őrzi a komplementereket. Feszes, rugalmas testén végigfutnak a vörös-zöld ellentétek, kék hátterébe inkább vörös, mint lila árnyalatok nyomulnak, de minden harsogást, minden szaba-

ugyanott *Cézanne*-tól, talán idehaza, a Nyolcak többi tagjától, de mindegy: a hiánytalan, egyesítő és csupa feszültség piktúráját már önállóan teremti meg. Egy magántulajdonú Asztali csendéleten például, amelyen a cézanne-i mély, súlyos egyszerűséget olyan lélegzetet elállító aszimmetria-egyensúly tetézi, amelyet nem is igen értünk. Más Nyolcak-csendeletről ismerős kövér fehér kancsó, gyümölcsstál ugyanonnan vassúlyos almákkal-körtékkel, a háttérben, óvatos félhomályban antik edény, amely mégis ellensúlyozza a szimmetria nélküli elrendezést. Az Erdei út zöld, éles lombpázmái viszont szinte vágnak, mint a pallos vagy az ekevas, egymást is emészti zubogó áramlatuk és mégis feszes szerkezetbe rendeződnek a nőalakokhoz hasonlóan vonagló, szeszélyes törzsekkel.